

16.01.2024

Dnro 3457/03.04.04.04.01/2022

Asia Tietosuoja-asiaa koskeva valitus

Valittaja LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö

Päätös, josta valitetaan

Tietosuojavaaluttettu 8.6.2022 dnro 3216/452/17

Tietosuojavaaluttetun toimisto on vuosina 2020 ja 2021 selvittänyt LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön (rekisterinpitäjä) menettelytapoja tilanteissa, joissa rekisterinpitäjä pyytää rekisteröityjen terveydentilatietoja terveydenhuollon yksiköistä.

Tietosuojavaaluttettu on valituksenalaisella päätöksellään katsonut, että rekisterinpitäjä ei voi tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn nojalla käsitellä vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja tai sen henkilön terveydentilatietoja, jonka kuoleman, sairastumisen tai loukkaantumisen varalta vapaaehtoista vakuutusta ollaan hakemassa. Tästä syystä rekisterinpitäjä ei voi myöskään pyytää vakuutuksen hakemisvaiheessa näiden henkilöiden terveydentilatietoja terveydenhuollon yksiköistä tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksen nojalla. Rekisterinpitäjän toteuttama vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan erityisten henkilötietoryhmien käsittely ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaista.

Tietosuojavaaluttettu on määrännyt rekisterinpitäjän yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla saattamaan käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan säännösten mukaisiksi, kun rekisterinpitäjä käsittelee vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja tai sen henkilön terveydentilatietoja, jonka kuoleman, sairastumisen tai loukkaantumisen varalta vapaaehtoista vakuutusta ollaan hakemassa.

Tietosuojavaaluttettu on valituksenalaisella päätöksellään edelleen määrännyt rekisterinpitäjän yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla saattamaan henkilötietojen käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen

5 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdan sekä 25 artiklan 2 kohdan mukaisesti, kun rekisterinpitäjä pyytää rekisteröidyn terveydentilaa koskevia tietoja terveydenhuollon yksiköstä ja käsittelee saamiaan tietoja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi. Kun rekisterinpitäjä pyytää yksiköstä rekisteröidyn terveydentilatietoja, tämän määräyksen nojalla rekisterinpitäjän tulee arvioida, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietojen pyytäminen on tarpeellista rekisterinpitäjän vastuun selvittämiseksi ja arvioinnin perusteella rajata, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietoja pyydetään terveydenhuollon yksiköstä.

Tietosuojavaltuutettu on jättänyt rekisterinpitäjän harkintaan tarkempien asianmukaisten toimenpiteiden määrittämisen, mutta määrännyt toimittamaan selvityksen tehdyistä toimenpiteistä 29.7.2022 mennessä.

Valituksenalaisen päätöksen perusteluissa on erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveydentilatietojen käsittelyn lainmukaisuudesta todettu muun ohessa seuraavaa:

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöstä koskien vakuutetun ja korvauksenhakijan terveystietojen käsittelyä vakuutustoiminnassa ei voida laajentaa vakuutuksen hakemisvaiheessa vakuutuksenhakijana olevaan rekisteröityyn. Rekisteröityjen on voitava luottaa tietosuojalain sananmukaiseen sääntelyyn vakuutuksen hakemistilanteessa. Sananmukaisen sääntelyn vastainen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien terveydentilatietojen käsittely ei ole rekisteröityjen kohtuullisten odotusten mukaista. Potilasasiakirjoihin liittyvän vahvan yksityisyyden suojan tarpeen vuoksi ei ole myöskään mahdollista, että tietoja käsiteltäisiin sananmukaisen sääntelyn vastaisesti.

Terveysselvityksen yhteydessä rekisterinpitäjän pyytämä yleisluontoinen valtuutus tietojen pyytämiseen eri terveydenhuollon yksiköistä vakuutusasian käsittelyä varten ei riitä täyttämään yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaista edellytystä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä.

Valituksenalaisen päätöksen perusteluissa on tietojen minimoinnista, käsittelyn kohtuullisuudesta sekä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta todettu muun ohessa seuraavaa:

Vakuutusopimuslain ja yleisen tietosuojasetuksen sääntelyn nojalla rekisterinpitäjän tulee kaikissa tapauksissa yksilöidä terveydenhuollon yksikölle tehtävässä rekisteröidyn terveydentilatietoja koskevassa pyynnössä, mitä asiaa koskevia tietoja ja miltä aikaväliltä koskevia tietoja rekisterinpitäjä pyytää käyttöönsä. Tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjän on rajattava pyydettävä tieto koskemaan tiettyä asiaa, tapausta, sairautta tai oiretta, jolla on tosiasiallista merkitystä rekisterinpitäjän vastuun arvioinnissa. Rekisterinpitäjän tulee myös arvioida, miltä ajanjaksolta rekisteröityjen terveydentilatietojen pyytäminen terveydenhuollon yksiköstä on tarpeellista rekisterinpitäjän vastuun selvittämiseksi ja tämän perusteella rajata, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietoja pyydetään terveydenhuollon yksiköstä. Rekisterinpitäjän tulee jo lähetettävässä pyynnössä rajata pyydettävät tiedot vain tarpeellisiin tietoihin siten, että rekisterinpitäjä pystyy

osoittamaan, että se pyytää terveydenhuollon yksiköstä vain sellaisia rekisteröidyn terveydentilatietoja, jotka ovat tarpeellisia rekisterinpitäjän vastuun selvittämistä koskevissa arvioinneissa.

Lähtökohtana potilasasiakirjojen käsittelyssä on pidettävä sitä, että rekisteröity voi ja on voinut hoitosuhteen aikana odottaa, että terveystietoja käsitellään rekisteröidyn yksityisyyttä kunnioittaen. Rekisteröity on saattanut asioida terveydenhuollon yksikössä monista eri syistä, eivätkä kaikki rekisteröidystä terveydenhuollon yksikössä kerätyt tiedot välttämättä ole merkityksellisiä vakuutusyhtiön vastuun arvioimisen kannalta vakuutusta haettaessa.

Rekisterinpitäjän velvollisuutena on huomioida se, minkälainen käsittely on rekisteröityjen kohtuullisten odotusten mukaista. Terveydenhuollon yksiköissä muodostettuihin terveydentilatieloihin liittyvän vakavuudeltaan suuren riskin vuoksi oletusarvoinen tietojen tarpeettoman laaja käsittely olisi rekisteröityjen kannalta kohtuutonta. Ei ole kohtuullista, että rekisterinpitäjä saisi vastuuarvioimisprosessin perusteella pääsyn tarpeettoman laajasti rajattomasti rekisteröidyn terveydentilatieloihin.

Rekisterinpitäjän toimintatapana on pyytää terveydentilatiedot pääsääntöisesti hakemusta edeltävältä viideltä vuodelta. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että vakuutuslainsäädännön ja yleisen tietosuojasäätelyn nojalla rekisterinpitäjän on tehtävä ajanjaksoa koskeva arviointi sen lisäksi, että rekisterinpitäjä yksilöi terveydenhuollon yksikölle esitettävän pyynnön koskemaan tiettyä, asiaa, tapausta, sairautta tai oiretta, jolla on tosiasiallista merkitystä rekisterinpitäjän vastuun arvioimisessa.

Valituksessa esitetyt vaatimukset

Valituksenalainen päätös on kumottava. Toissijaisesti asia on palautettava tietosuojavaltuutetun toimistoon uudelleen arvioitavaksi. Tietosuojavaltuutetun toimisto on joka tapauksessa velvoitettava korvaamaan valittajan oikeudenkäynti- ja asianosaiskulut laillisine korkoineen.

Valittaja on henkivakuutusyhtiö. Valittaja myöntää siten vakuutuksia, joiden nojalla se maksaa tietyn korvauksen vakuutetun menehtyessä esimerkiksi hänen puolisolleen. Henkivakuutusten lisäksi valittaja myöntää myös henkilövakuutuksia erilaisten henkilöriskien, kuten sairauden, työkyvyttömyyden tai invaliditeetin varalta. Edellä kuvattujen vakuutusten nojalla valittaja maksaa vakuutuslainsäädännön mukaisen korvauksen vakuutustapahtuman toteutuessa. Henki- ja henkilövakuutuksissa vakuutetun terveydentila ja siihen liittyvät riskit ovat keskiössä vakuutuksen myöntämiseen liittyvässä riskiarviossa. Nämä riskit vaikuttavat esimerkiksi siihen, voidaanko vakuutus ylipäättään myöntää, millä ehdoin vakuutus voidaan antaa sekä siihen, miten vakuutus hinnoitellaan.

Tämän takia vakuutusyhtiö vakuutuksen myöntämistä harkitessaan pyytää vakuutuksenottajalta selvityksiä hänen terveydentilastaan. Eräissä tilanteissa vakuutusyhtiön voi olla tarpeen saada tietoja suoraan terveydenhoidon yksiköstä. Näitä tilanteita varten vakuutusyhtiö tarvitsee vakuutetulta vakuutuksen tai luovutusluvan, joka oikeuttaa terveydenhoidon yksikön

luovuttamaan tiedot vakuutusyhtiölle. Kyse ei tällöin ole tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa, 7 artiklassa tai 9 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetusta suostumuksesta, vaan potilaslainsäädäntöön liittyvästä erillisestä luvasta.

Valituksenalainen päätös perustuu tietosuojalain vakuutetun käsitettä koskevaan virheelliseen laintulkintaan. Myös vakuutuksenhakijaa on pidettävä tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna vakuutettuna.

Vakuutuslainsäätäjän käsitelmäjä ei sellaisinaan mekaanisesti voida soveltaa tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan tulkintaan. Keskeisempää on arvioida lainsäätäjän mainitun lainkohtaan liittyvää tarkoitusta ja tulkinnan tarkoituksenmukaisuutta. Vakuutuksen hakijan terveydentilan riittävä arviointi on vakuutusyhtiöille hyvin keskeinen toiminnan edellytys. Sääntelyratkaisu, joka rajoittaisi vuosikymmenien vakiintunutta vakuutuskäytäntöä olisi radikaali ja tarkoittaisi mahdollisesti olennaista muutosta suomalaisten vakuutusyhtiöiden toimintatapaan. Muutokselle olisi siten oltava hyvin painavat perusteet. Tietosuojavaltuutetun toimiston esittämä mahdollisuus hankkia vakuutuksen hakijan suostumus ei ole aidosti tarkoituksenmukainen tai käytännössä realistinen vaihtoehto tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiselle käsittelyoikeudelle. Koska tietosuojaoikeudellinen suostumus ei ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto, tarkastelun on lähdettävä tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta ja sen taustalla vaikuttavista lainsäätäjän tarkoituksista.

Esimerkiksi vakuutetun käsitettä ei edes vakuutuslainsäädännössä käytetä vain tietosuojavaltuutetun toimiston viittamassa suppeassa merkityksessä tarkoittamaan pelkästään jo myönnetyn vakuutuksen vakuutettua, vaan laajemmin. Ensinnäkin vakuutuslainsäädännön 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa vakuutettu on määritelty tarkoittamaan ”henkilöä, joka on vakuutuksen kohteena”, ottamatta nimenomaista kantaa käsitteen ajalliseen ulottuvuuteen. Henkilö voi olla vakuutuksen kohteena myös ennen vakuutuslainsäädännön solmimista. Myös vakuutuslainsäädännön 11 §:n 2 momentti korostaa sitä, että vakuutusyhtiön vastuu alkaa pääsääntöisesti jo vakuutushakemuksen jättämisestä alkaen. Toiseksi vakuutuslainsäädännön tiedonsaantioikeutta koskevassa 22 §:ssä vakuutuksenottajan ja vakuutetun käsitteitä käytetään juuri tiedonsaantioikeuksiin liittyen viitaten vakuutuksen myöntämistä edeltävään aikaan. On siten selvää, ettei lainsäätäjällä ole edes vakuutuslainsäädännössä tarkoitettu tulkittavan suppeasti vakuutetun käsitettä siten, että sillä tarkoitetaan henkilöä vain vakuutuksen myöntämisen jälkeen. Päinvastoin vakuutuslainsäädännössä käytetään vakuutetun käsitettä myös viittaamaan vakuutuksen hakijaan. Kolmanneksi tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan tulkinnassa on huomioitava vakuutuslainsäädännön 22 §:n ilmentämä laajempi periaate, eli lainsäätäjän tarkoitus turvata vakuutusyhtiölle riittävä tiedonsaanti myös ennen vakuutuslainsäädännön solmimista. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa on tulkittava tämän yleisen periaatteen valossa. Lisäksi on huomioitava, että tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan ja sitä edeltävien lainkohtien on täysin vakiintuneesti Suomessa tulkittu soveltuvan myös vakuutuksen hakijaan. Vakuutusjärjestelmän kokonaisuus edellyttää, että vakuutusyhtiöt voivat tehdä vastuuvallintansa riittävien riskitietojen perustella. Kun lainsäätäjän tarkoituksena on tietosuojalain 6 §:n 1 kohdan säätämällä selvästi ollut

vakuutustoiminnan salliminen, lainkohtaa on tulkittava myös näitä näkökohtia vasten.

Valituksenalainen päätös perustuu minimointiperiaatetta koskevaan virheelliseen laintulkintaan. Tietosuojavaltuutetun antama määräys, jonka perusteella valittajan tulee arvioida, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietojen pyytäminen on tarpeellista, on hyvin epämääräinen. Valittaja on jo arvioinut asiaa ja katsonut nykyisen toimintamallinsa olevan tarkoituksen- ja lainmukainen. Jos kuitenkin tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että tätä arvioita tulisi muuttaa jotenkin, sen tulisi yksilöidä mitä tämä konkreettisesti edellyttää. Päätös ei siten hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan edellyttämällä tavalla sisällä yksilöityä tietoa siitä, mihin valittaja on velvoitettu.

Toiseksi tietosuojavaltuutetun toimisto on viitannut siihen, että valittajan tulee jo lähetettävässä pyynnössä rajata pyydetävät tiedot vain tarpeellisiin tietoihin siten, että valittaja pystyy myös osoittamaan, että se pyytää terveydenhuollon yksiköstä vain sellaisia rekisteröidyn terveydentilatietoja, jotka ovat tarpeellisia valittajan vastuun selvittämistä koskevissa arvioinneissa. Tältä osin valittaja viittaa vakuutuslainsäädännön 22 §:ään, jonka mukaan vakuutetun tiedonantovelvollisuus ja vakuutusyhtiön tiedonsaantioikeus koskee tietoja, joilla voi olla merkitystä vakuutuksenantajan vastuun arvioimisen kannalta. Tämä ilmentää laajempaa periaatetta siitä, että vakuutusyhtiön on saatava arvioida, mikä tarkka aineisto viime kädessä on relevanttia vakuutusasialle. Tiedonsaantioikeuden kannalta edellytyksenä on vain, että tieto voi olla relevanttia.

Tietosuojavaltuutetun toimiston päätös perustuu siten virheelliseen laintulkintaan, kun päätöksessä ilmeisesti pyritään rajoittamaan vakuutusyhtiön tiedonsaantia koskemaan vain sellaista ajanjaksoa, jonka etukäteen tiedetään olevan merkityksellinen eikä ajanjaksoon, joka voi olla merkityksellinen.

Asian käsittely ja selvittäminen

Tietosuojavaltuutettu on antanut lausunnon.

Valittaja on antanut vastaselityksen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Hallinto-oikeus pidentää tietosuojavaltuutetun päätöksellä valittajalle asetetun määräajan tehtyjä toimenpiteitä koskevan selvityksen toimittamiseksi jatkumaan 1.3.2024 saakka

Hallinto-oikeus hylkää oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan vaatimuksen.

Perustelut

Käsittelyn lainmukaisuus

Sovellettavat oikeusohjeet ja lainvalmisteluaineisto

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 9 artiklan 1 kohdan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tietojen käsittely, biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta vakuutuslaitoksen käsitellessä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka sellaista häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista, jotka ovat tarpeen vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi.

Tietosuojalakea koskevassa hallituksen esityksessä (HE 9/2018 vp) on 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että kohdassa täsmennettäisiin erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskevia käsittelytilanteita vakuutuslaitosten vakuutustoiminnassa saatujen tietojen käsittelyn osalta. Tämä on mahdollista yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan g kohdan nojalla. Pykälän 1 kohdan täsmennys olisi tarpeellinen, jotta vakuutuslaitokset voisivat vastaisuudessakin käsitellä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista tiedoista. - - Momentin 1 kohdan mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohta ei estäisi vakuutuslaitosta vastaisuudessakaan käsittelemästä eräitä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja vastuunsa selvittämiseksi. Vakuutuslaitos voisi siten käsitellä tietoja vakuutetun ja korvauksenhakijan terveydentilasta, sairaudesta tai vammaisuudesta taikka häneen kohdistetuista hoitotoimenpiteistä tai niihin verrattavista toimista. Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohta käsittää muun muassa terveyttä koskevat tiedot. Tietosuojalain 6 §:ssä tarkoitetut tiedot ovat terveyttä koskevia tietoja.

Vakuutusopimuslain 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tässä laissa tarkoitetaan *vakuutetulla* sitä, joka on henkilövakuutuksen kohteena tai jonka hyväksi vahinkovakuutus on voimassa.

Vakuutusopimuslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 114/1993 vp) on 2 §:n 1 momentin 5 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu, että vakuutetulla tarkoitetaan henkilövakuutuksessa sitä, joka on vakuutuksen kohteena. Henkivakuutuksen vakuutettu on henkilö, jonka kuoleman tai elämisen varalta vakuutus on otettu. Tapaturmavakuutuksen vakuutettu on henkilö, jonka tapaturmaisen loukkaantumisen tai kuoleman varalta vakuutus on otettu. -- Vahinkovakuutuksessa vakuutetulla tarkoitetaan sitä, jonka hyväksi vakuutus on voimassa. Vakuutettu on henkilö, jonka omaisuus tai muu etuus on vakuutuksen kohteena. Vastuuvakuutuksessa vakuutettu on henkilö, jonka vahingonkorvausvelvollisuuden varalta vakuutus on otettu.

Oikeudellinen arviointi käsittelyn lainmukaisuuden osalta

Asiassa on arvioitavana, onko valittaja voinut käsitellä vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja tai sen henkilön terveydentilatietoja, jonka kuoleman, sairastumisen tai loukkaantumisen varalta vakuutusta ollaan hakemassa (jäljempänä hakijan) tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, ja onko valittajan toteuttama vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan erityisten henkilötietoryhmien käsittely ollut yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaista.

Valittaja on katsonut, että rekisteröidyn terveydentilaa koskevien henkilötietojen käsittely on sallittua tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi jo vakuutusta haattaessa ja että tietosuojavalettuus on tulkinnut kyseisessä lainkohdassa ilmenevää vakuutetun käsitettä virheellisesti.

Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta vakuutuslaitoksen käsitellessä vakuutustoiminnassa saatuja tietoja vakuutetusta. Tietosuojalaissa tai sen esitöissä ei ole määritelty, mitä vakuutetulla tarkoitetaan tietosuojalain soveltamisen yhteydessä. Vakuutusopimuslain 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan mainitussa laissa tarkoitetaan vakuutetulla sitä, joka on henkilövakuutuksen kohteena tai jonka hyväksi vahinkovakuutus on voimassa, ja tätä määritelmää voidaan hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan käyttää tulkinnan lähtökohtana myös tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa soveltaessa. Vakuutetun käsitettä ei mainitun lainkohdan sanamuodon mukaan ole perusteltua tulkita siten, että se kattaisi myös vakuutuksen hakijan ennen vakuutusopimuksen solmimista, mikä tulkinta saa tukea myös vakuutusopimuslain 2 §:n 1 momentin 5 kohtaa koskevista esitöistä. Asiaa ei ole syytä arvioida toisin sillä valittajan valituksessaan esille nostamalla seikalla, että vakuutetun käsitettä ei ole käytetty täysin johdonmukaisesti vakuutusopimuslain kaikissa lainkohdissa. Asiaa ei ole syytä arvioida toisin myöskään sen vuoksi, että tulkinta valituksen mukaan poikkeaa aiemmin noudatetusta käytännöstä tai että suostumus käsittelyperusteena ei ole ongelmaton. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa koskevasta

lainvalmisteluaineistosta ei löydy tukea sille tulkinnalle, että lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut vakuutetun käsitteen ulottaminen koskemaan vakuutuksen hakijaa, tai että tätä olisi vakuutustapahtuman perusteella määrättyvän vastuun määrittämiseksi pidetty välttämättömänä. Valittaja ei näin ollen ole voinut käsitellä vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ennen vakuutussopimuksen solmimista.

Tietosuojavaltuutettu on edellä esitetyn perusteella voinut katsoa, että valittajan toteuttama vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan erityisten henkilötietoryhmien käsittely ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaista. Tietosuojavaltuutettu on voinut määrätä valittaja yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla saattamaan käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan säännösten mukaisiksi, kun rekisterinpitäjä käsittelee vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja.

Käsittelyn kohtuullisuus, tietojen minimointi sekä sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja

Sovellettavat oikeusohjeet ja lainvalmisteluaineisto

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan henkilötietojen suhteen on noudatettava muun ohella seuraavia vaatimuksia:

- a) niitä on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi ("lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys");
- c) niiden on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään ("tietojen minimointi");

Yleisen tietosuoja-asetuksen 25 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tämä velvollisuus koskee kerättyjen henkilötietojen määrää, käsittelyn laajuutta, säilytysaikaa ja saatavilla oloa. Näiden toimenpiteiden avulla on varmistettava etenkin se, että henkilötietoja oletusarvoisesti ei saateta rajoittamattoman henkilömäärän saataville ilman luonnollisen henkilön myötävaikutusta.

Vakuutussopimuslain 22 §:n mukaan vakuutuksenottajan ja vakuutetun tulee ennen vakuutuksen myöntämistä antaa oikeat ja täydelliset vastaukset vakuutuksenantajan esittämiin kysymyksiin, joilla voi olla merkitystä vakuutuksenantajan vastuun arvioimisen kannalta. Vakuutuksenottajan ja vakuutetun tulee lisäksi vakuutuskauden aikana ilman aiheetonta viivytystä oikaista vakuutuksenantajalle antamansa, vääriksi tai puutteellisiksi havaitsemansa tiedot.

Vakuutussopimuslain 69 §:n mukaan korvauksen hakijan on annettava vakuutuksenantajalle sellaiset asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen vakuutuksenantajan vastuun selvittämiseksi ja joita häneltä kohtuudella

voidaan vaatia ottaen myös huomioon vakuutuksenantajan mahdollisuudet hankkia selvitys.

Oikeudellinen arviointi käsittelyn kohtuullisuuden, tietojen minimoinnin sekä sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan osalta

Asiassa on kysymys siitä, onko valittajan suorittamat henkilötietojen käsittelytoimet olleet vastoin tietosuoja-asetuksen vaatimuksia käsittelyn kohtuullisuudesta, tietojen minimoinnista sekä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta, kun valittaja pyytää rekisteröidyn terveydentilaa koskevia tietoja terveydenhuollon yksiköstä ja käsittelee saamia tietoja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi, ja sisältääkö valituksenalainen päätös hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan edellyttämällä tavalla yksilöidyn tiedon siitä, mihin valittaja on veloitettu.

Valittaja pyytää vapaaehtoisen vakuutuksen hakijan terveydentilatietoja terveydenhuollon yksiköstä vakuutusopimuslain mukaisen vastuunsa selvittämiseksi. Vakuutusopimuslain 22 §:n mukaan vakuutuksenottajan ja vakuutetun tiedonantovelvollisuus ennen vakuutuksen myöntämistä rajoittuu vakuutuksenantajan vastuun arvioimisen kannalta merkityksellisiin tietoihin. Samoin korvauksen hakemisen yhteydessä vakuutuksenantajalle on vakuutusopimuslain 69 §:n nojalla annettava vakuutuksenantajan vastuun selvittämiseksi tarpeelliset tiedot.

Valittaja on tietosuojavaltuutetulle antamassaan selvityksessä 30.9.2020 todennut muun ohella, että terveys selvitys ja siihen liittyvä valtuutus saada terveydentilatietoja hoitolaitoksilta on osa vakuutushakemusta vakuutuksissa, joissa vakuutusopimuksen solminen edellyttää lääketieteellistä vastuuvaihtoa. Jos terveys selvityksen yhteydessä on tarpeellista tehdä tietopyyntö hoitolaitoksesta, pyydettävät tiedot rajataan koskemaan vain vakuutushakemuksen käsittelyä varten tarpeellisia terveydentilatietoja. Tietopyynnöt rajataan vakuutetun terveys selvityksessä antamien vastausten perusteella. Terveys selvityksessä sekä tarpeen mukaan tehtävässä hoitolaitostiedustelussa pyydetään terveydentilaa koskevat tiedot viimeiseltä viideltä vuodelta. Tiedot pyydetään kyseiseltä ajalta, koska tätä vanhempien tietojen katsotaan olevan vastuuvaihtoa kannalta tarpeettomia. Erittäin poikkeuksellisesti hoitolaitoksesta voidaan pyytää tietoja myös pidemmältä ajalta, mikäli vakuutushakemusta varten tarvitaan tietoja sairaudesta, joka on alkanut viittä viimeistä vuotta edeltävänä aikana. Tietopyyntölomake on seuraavanlainen: ”Henkilö X, on ilmoittamiensa tietojen mukaan ollut tutkittavana tai hoidettavana hoitolaitoksessanne sairauden Y vuoksi. Vakuutushakemuksen käsittelyä varten pyydämme teitä toimittamaan meille kopiot sairauskertomuksista tai lääkärinlausunnot, joista ilmenevät edellä mainittujen sairauksien, oireiden, tutkimusten tai toimenpiteiden esitiedot sekä mahdolliset aikaisemmat käyntikerrat ja tutkimustulokset. Edellä mainittuja tietoja pyydämme viimeiseltä viideltä (5) vuodelta.”

Valittaja on tietosuojavaltuutetulle antamassaan selvityksessä 12.1.2021 todennut, että jos pelkän vakuutushakemuksen ja terveys selvityksen perusteella ei voida tehdä hakemusta koskevaa päätöstä, hakemusta käsittelevä asiantuntija arvioi ratkaisuohteiden avulla, mitä lisätietoja tarvitaan

ratkaisupäätöstä varten. Lisätietoja pyydetään joko suoraan vakuutetulta tai vakuutetun valtuuttamana hoitolaitoksista. Hoitolaitostiedustelu tehdään aina tapauskohtaisen harkinnan perusteella vain, jos se on asiassa tarpeellista. Tiedustelu yksilöidään koskemaan vain niitä sairauksia tai oireita, jotka ovat merkityksellisiä sopimuksen täytäntöönpanon kannalta. Tiedot pyydetään pääsääntöisesti hakemusta edeltävältä viideltä vuodelta. Koska vakuutetulla ei voida olettaa olevan sellaista lääketieteellistä arviointikykyä, että hän osaisi toimittaa kaikki vakuutus sopimuksen täytäntöönpanoa varten merkitykselliset tiedot sairaudesta tai sen vaikea-asteisuudesta, kyseisten tietojen pyytäminen hoitolaitoksista vakuutetun valtuuttamana on usein tarpeellista.

Valituksen johdosta asiassa on ensin arvioitavana, sisältääkö valituksenalainen päätös hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan edellyttämällä tavalla yksilöidyn tiedon siitä, mihin valittaja on velvoitettu. Valituksenalaisessa päätöksessä on annettu valittajalle yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukainen määräys saattaa käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdan sekä 25 artiklan 2 kohdan mukaisiksi, kun valittaja pyytää rekisteröidyn terveydentilaa koskevia tietoja terveydenhuollon yksiköstä ja käsittelee saamia tietoja vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi. Valituksenalaisessa päätöksessä on tässä yhteydessä lisäksi todettu, että valittajan pyytäessä terveydenhuollon yksiköstä rekisteröidyn terveydentilatietoja, valittajan tulee arvioida, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietojen pyytäminen on tarpeellista rekisterinpitäjän vastuun selvittämiseksi ja arvioinnin perusteella rajata, miltä ajanjaksolta rekisteröidyn terveydentilatietoja pyydetään terveydenhuollon yksiköstä. Päätöksen perusteluissa on todettu, ettei tietosuojavaltuutettu katso tarpeelliseksi käyttää yleisen tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan mukaisia korjaavia toimivaltuuksia lähetettävien tietopyyntöjen sairauteen tai oireeseen liittyvän rajaamisen osalta. Määräys koskee näin ollen ainoastaan tietopyyntöjen ajallista ulottuvuutta. Valittajalle on annettu määräaika toimittaa 29.7.2022 mennessä tietosuojavaltuutetun toimistolle selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt päätöksen johdosta.

Hallinto-oikeus toteaa, että valituksenalaisesta päätöksestä käy hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan edellyttämällä tavalla riittävän selvästi ilmi yksilöity tieto, mihin valittaja on velvoitettu ja miten asia on muutoin ratkaistu. Valituksenalaista päätöstä ei siten ole pidettävä lainvastaisena sillä perusteella, että siitä ei ilmenisi, mihin valittaja on velvoitettu.

Valituksen johdosta on tämän jälkeen arvioitavana, onko valittajan käsittelytoimet olleet vastoin tietosuoja-asetuksen vaatimuksia käsittelyn kohtuullisuudesta, tietojen minimoinnista sekä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta siten, että tietosuojavaltuutettu on voinut antaa edellä todetun määräyksen saattaa henkilötietojen käsittelytoimet yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisiksi.

Hallinto-oikeus katsoo, kuten tietosuojavaltuutettu, että rekisterinpitäjän on vakuutus sopimuslain ja tietosuoja-asetuksen säännösten nojalla tehtävä ajanjaksoa koskeva arviointi sen lisäksi, että rekisterinpitäjä yksilöi terveydenhuollon yksikölle esitettävän pyynnön koskemaan tiettyä asiaa, tapausta, sairautta tai oiretta, jolla on tosiasiallista merkitystä rekisterinpitäjän vastuun arvioimisessa. Kun valittaja on tuonut esiin pyytävänsä

terveydenhuollon yksiköiltä terveystietoja pääsääntöisesti viideltä viime vuodelta ilman tapauskohtaista ajanjaksoa koskevaa arviointia, tietosuojavaltuutettu on voinut saadun selvityksen perusteella katsoa, että henkilötietojen käsittely on tältä osin vastoin yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a ja c alakohdan edellyttämiä vaatimuksia käsittelyn kohtuullisuudesta, tietojen minimoinnista sekä vastoin 25 artiklan 2 kohdan sääntelyä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta, ja antaa valittajalle määräys saattaa käsittelytoimet tältä osin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisiksi.

Lopputulos

Edellä sanotun perusteella hallinto-oikeus katsoo, että tietosuojavaltuutetun antamia määräyksiä ei ole syytä muuttaa.

Ajan kulumisen vuoksi päätöksissä asetettua määräaikaa muutetaan ratkaisuosasta ilmenevällä tavalla.

Oikeudenkäyntikulut

Asian lopputulos huomioon ottaen ei ole kohtuutonta, että valittaja joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 95 § 1 mom

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä (HOL valituslupa 30).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet

[REDACTED]

Esittelijäjäsen

[REDACTED]

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu ja tulostettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmästä.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös	Valittajan asiamiehille sähköpostitse tavallisena tiedoksiantona
	Oikeudenkäyntimaksu 270 euroa
	Tiedote oikeudenkäyntimaksusta korkeimmassa hallinto-oikeudessa
Jäljennös	Tietosuojavaltuutettu